

FoU-strategi
Fondsregion Nord-Norge

- Nordland, Troms og
Finnmark

2017-2021

Nordland
FYLKESKOMMUNE

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohkan

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

1. INNLEDNING

Om forankringsprosessen

Denne strategien er å regne som en prolongering av «FoU-strategi Fondsregion Nord-Norge 2013-2016», vedtatt av alle tre eierfylker. Siden forrige strategi ble vedtatt har fylkene vedtatt nye forsknings- utviklings,- og innovasjonsstrategier og det er gjort oppdateringer og justeringer etter felles utfordringer og muligheter.

Eierfylkene har hatt flere samarbeidsmøter, og samarbeidet tett med hverandre og med de regionale representantene fra Norges forskningsråd ved utarbeidelse av den nye strategien. Rammeverket har vært forankret i FoU-miljøene i de tre deltakerfylkene gjennom dialogmøter. Dokumentet er vedtatt som et felles, likelydende strategidokument i fylkestingene for Nordland, Troms og Finnmark, jf. bestemmelsene i Kommunelovens § 28-1c om vertskommunesamarbeid og opprettelsen av en felles folkevalgt nemnd.

Om fondsregion Nord-Norge

Det regionale forskningsfondet - Fondsregion Nord-Norge (RFFNORD) er et virkemiddel for å utvikle Nord-Norge gjennom en aktiv forsknings- og kunnskapspolitikk. RFFNORD er ett av syv regionale forskningsfond. Forskningsfondene ble opprettet i 2010, og skal støtte opp under regionenes prioriterte innsatsområder. Innenfor disse områdene skal de også bidra til langsiktig, grunnleggende kompetansebygging i relevante forskningsmiljøer. Fondene skal dessuten møte regionenes FoU-behov gjennom å støtte FoU-prosjekter initiert av bedrifter, offentlige virksomheter, inkludert universiteter, høyskoler og nevnte forskningsmiljøer. Støtten kan gå til prosjekter lokalisert i og utenfor fondsregionens geografiske nedslagsfelt.

Fylkeskommunene i Nordland, Troms og Finnmark står som formelle eiere av det nordnorske forskningsfondet. RFFNORD har om lag 30 millioner kroner til disposisjon årlig. FoU-strategien for fondsregion Nord-Norge ligger til grunn for forvaltningen av fondet, og skal vedtas som et fellesdokument av de nordnorske fylkestingene. Dokumentet gir strategiske føringer for bruken av fondsmidlene, og utgjør også bestillingsbrevet som ligger til grunn for fondsstyrets arbeid. Gjennom vedtak i fylkestingene er FoU-strategien et politisk forpliktende dokument for fylkeskommunene.

Organisering

Fondet er opprettet av Stortinget. Kunnskapsdepartementet (KD) står som overordnet forvaltningsmyndighet, har bestemt fondsinnordningen og fastsatt retningslinjene for fondet¹. Kunnskapsdepartementet har delegert forvaltningsmyndighet videre til hver enkelt fylkeskommune som har delegert myndigheten videre til fondsstyret.

Fondsstyret

Fondet ledes av et nordnorsk fondsstyre organisert etter Kommunelovens § 28-1c om vertskommunesamarbeid med felles folkevalgt nemnd. I henhold til KDs retningslinjer har fondsstyret avgjørelsesmyndighet på fondsregionens vegne. På grunnlag av bestillingsbrevet skal fondsstyret utarbeide årlige handlingsplaner og utforme utlysningstekst for hver utlysning. Gjennom handlingsplanen skal fondsstyret ha en aktiv styring av prosjektporteføljen, og foreta ytterligere konkretisering og spissing innenfor strategiens satsingsområder. Fondsstyret tar også beslutning om tildelinger fra fondet. Fondet skal ha en aktiv orientering til forsknings- og innovasjonsarbeid som foregår i landsdelen. Gjennom handlingsplanen er det opp til fondsstyret å avgrense utlysningene innenfor rammen til hvert enkelt innsatsområde.

¹ Se vedlegg 1 for retningslinjene for de regionale forskningsfondene fastsatt av Kunnskapsdepartementet.

Fondssekretariatet

Eierfylkene har opprettet et felles fondssekretariat med Troms som vertsfylke. Sekretariatet disponerer personalressurser fra alle de tre fylkene i regionen. Sekretariatet legger til rette for fondsstyrets arbeid, og ivaretar alt praktisk arbeid med utlysninger, informasjon, søknadsbehandling og oppfølging.

Samarbeidet med Norges Forskningsråd

Fondsstyret samarbeider tett med Norges Forskningsråd. Det ligger til grunn en felles samarbeidsavtale mellom vertsfylkeskommunen og Forskningsrådet om forvaltningen av det regionale forskningsfondet. Forskningsrådet skal bidra med å sikre forskningens kvalitet, levere støttetjenester og drive strategisk rådgivning overfor fondssekretariatet. Dette ivaretas gjennom en egen sekretariatstjeneste hos Forskningsrådet og Forskningsrådets regionale representanter. Sekretariatet samarbeider også tett med Forskningsrådet om den praktiske forvaltningen av fondet ved at forskningsrådets elektroniske søknadsbehandlingssystem er stilt til rådighet. Forskningsrådet er også «vertskap» for de tekniske løsningene som brukes til søknadsbehandlingen, og besørger sakkyndig vurdering av forskningssøknadene.

Formål og målsettinger

Felles hovedmål for alle de regionale forskningsfondene er å:

- Styrke forskning for regional innovasjon og regional utvikling
- Mobilisere til økt FoU-innsats i regionene
- Bidra til utvikling av gode og konkurransedyktige FoU-miljøer i regionene
- Skape utviklings- og læringsarenaer der regionale erfaringer kan drøftes i forhold til nasjonal og internasjonal kunnskap og aktiviteter
- Sørge for tett samspill mellom aktiviteter i regionene og deres relasjoner til andre nasjonale og internasjonale programmer og aktiviteter

Felles delmål for alle de regionale forskningsfondene er å:

- Finansiere forskningsprosjekter av god kvalitet innenfor regionenes prioriterte innsatsområder
- Medvirke til at bedrifter og offentlige virksomheter øker sin innovasjonsevne, verdiskaping og konkurransekraft ved å initiere og ta i bruk resultater fra FoU
- Stimulere til et tettere samarbeid mellom FoU-institusjoner og styrke koblingene til næringsliv og offentlig sektor i egen region
- Bidra til at bedrifter og offentlige virksomheter hever sin kompetanse og innovasjonsevne ved å engasjere seg i FoU-arbeid
- Styrke dialogen om forskningens relevans for regionale behov
- Bidra til kompetanseutvikling i FoU-institusjoner regionalt innenfor regionenes prioriterte satsingsområder
- Knytte institusjonenes FoU-kompetanse tettere til øvrige regionale FoU-aktiviteter

Overordnede føringer og prosjekttyper

Utlysning av FoU-midler er fondsstyrets viktigste verktøy for å nå målene for RFFNORD. Fondsstyret skal innenfor bestillingsbrevets rammer og Kunnskapsdepartementets retningslinjer for fondene definere hvilke fagområder/tema en utlysning skal omfatte, målgrupper for utlysningen, hvilke søknadstyper som skal brukes, prosjektperiode og tilgjengelige midler for utlysningen. I henhold til retningslinjene står følgende seks søknadstyper til rådighet²:

² Se vedlegg 2 for de føringene som tillegges de ulike virkemiddeltypene.

1. Regional kvalifiseringsstøtte
2. Regionale bedriftsprosjekter
3. Regionale offentlige prosjekter
4. Regionale forskerprosjekter
5. Regionale institusjonsprosjekter
6. Regionale problemstillinger i nasjonale program

Ved aktiv bruk av disse søknadstypene skal RFFNORD oppfylle den felles FoU-strategiens målsettinger. Det innebærer å ivareta og stimulere til å utvikle FoU-kompetanse i skjæringspunktet mellom næringsliv, offentlige virksomheter, forskningsinstitusjoner og øvrige kompetansemiljøer, og bidra til innovasjon og verdiskapning ved målrettet bruk av forskning og forskningsresultater. Retningslinjene påpeker at de regionale fondene spesielt skal dekke regionale FoU-behov, og ta hensyn til nasjonale satsinger på ulike områder. Prioriteringer er derfor sett i sammenheng med tematiske programmer i Norges forskningsråd, satsingsområder i FORREGION-programmene, og andre virkemiddelaktører.

Samisk forskning

RFFNORD har et spesielt ansvar overfor samiske spørsmål³, og ønsker å bidra til å bygge sterke samiske forskningsbaserte fagmiljøer, samt arbeide for å sikre næringslivet og offentlig sektor forskningsbasert kunnskap om samiske forhold spesielt og urfolk generelt.

Samspill med andre virkemiddelaktører

Forskningsfondet har på flere områder samspill med andre virkemiddelaktører i Nord-Norge. Innovasjon Norge med virkemidler for bedriftsutvikling og Norges Forskningsråd med forskningsprogrammer vil være viktige samarbeidspartnere. Strukturelle virkemidler med utgangspunkt i SIVA som kunnskapsparker, næringshager og forskningsparker er viktige strukturer for informasjonsspredning og arenabygging. Fondet samarbeider også med Interreg og EU-nettverk i regionen, og det vil fortsatt være viktig med god kontakt og samarbeid med Sametinget.

I tillegg finnes det internasjonale forskningsprogrammer som fondet skal arbeide med å mobilisere til. Blant annet vil det europeiske rammeprogrammet Horizon 2020 og etterfølger FP 9 være av de mest sentrale programmene som forskningsfondet kan stimulere til deltakelse i. Det pågår utviklingsaktiviteter i fylkeskommunal regi og i andre deler av virkemiddelapparatet som har relevans for forskningsfondet, der et videre tett samarbeid vil være viktig.

Forskningsrådets og fylkenes felles program for å styrke forskningsbasert innovasjon i regionene

FORREGION-programmet, som fremmer samhandling mellom virksomheter, virkemiddelapparat og FoU-institusjoner for å øke forskningsaktiviteten, er spesielt viktig.

Fylkeskommunene ønsker at fondet skal støtte opp om de nye regionsatsingsprogrammene.

³ RFFNORDs ansvar for ivaretagning av samisk forskning framgår av kap. 1 i retningslinjene til forskningsfondet, fastsatt av KD.

2. Forutsetninger for forskning

Regionen Nord-Norge kjennetegnes av mange og til dels små og fragmenterte kunnskapsmiljøer, mange små kommuner, store avstander, en spredt befolkning og en rik tilgang på naturressurser. Disse egenskapene ved regionen gir noen særskilte utfordringer både for innovasjon og næringsutvikling, for utvikling og opprettholdelse av gode velferdstilbud og for en helhetlig utvikling av regionen.

Nord-Norge har et ressursbasert næringsliv som skaper betydelige eksportverdier. I OECDs rapport om Nord-Norge og NSPA påpekes det at en videreutvikling av næringene hvor Nord-Norge har naturgitte konkurransefortrinn vil være viktig for å skape en mer allsidig norsk økonomi. Det startes for få nye bedrifter i Nord-Norge og det skapes også for få nye arbeidsplasser i det eksisterende næringslivet. For å sikre langsiktig verdiskaping innenfor disse næringene i Nord-Norge må ressurser tas i bruk på nye og forbedrede måter, gjennom utvikling av produkter med høyt kompetanseinnhold og kvalitet.

En betydelig del av innovasjonsaktiviteten i Norge er knyttet til forskning og utvikling. I Nord-Norge baserer næringslivet seg i stor grad på erfaringsbaserte innovasjonsprosesser, og både innenfor privat og offentlig sektor har man generelt for lite erfaring med å bruke forskning i egen utvikling. Det er derfor et stort potensial for å øke verdiskaping og konkurransekraft gjennom å styrke samarbeidet mellom bedriftene og forskningsmiljøene i nord.

Den lave forskningsgraden i næringslivet kan forklares både med tradisjon, mangel på etablerte samarbeidsrelasjoner til tunge fagmiljøer og stor avstand til relevante forskningsmiljøer. Samtidig vil det være stor variasjon i bedriftenes forskningsbehov, og for flere av de fremmedeide bedriftene i regionen vil FoU-arbeidet fortsatt primært bli drevet utenfor landsdelen. Forskningsmiljøene i Nord-Norge spiller en viktig rolle både ved å gjennomføre forskning som er av betydning for regionen og ved gjennom sine nettverk å gi næringsliv og offentlig sektor i Nord-Norge tilgang til andre relevante fagmiljø både nasjonalt og internasjonalt.

Det har i de siste årene vært en positiv utvikling på flere områder der det både er levert gode forskningsresultater, utviklet relevante tilbud og positiv bedriftsutvikling på basis av forskning i Nord-Norge. Her kan det nevnes opplevelsbasert reiseliv, kald klimaforskning og forskning på marine næringer som gode eksempler.

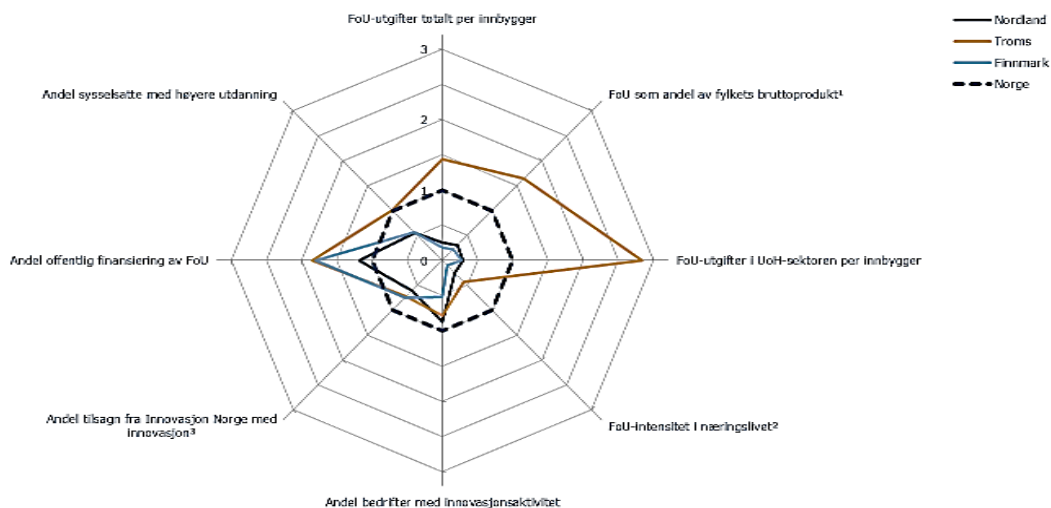
Den nordnorske befolkningen kjennetegnes av en høy grad av tilfredsstillelse når det gjelder livskvalitet, velstand og velferd, både sammenlignet med de andre NSPA-regionene og OECD-landene generelt. Tilgangen til offentlig tjenester er på nivå med landsgjennomsnittet i Norge. Dette er viktige forutsetninger for en videre økonomisk vekst i landsdelen. De geografiske avstandene og den generelle demografiske utviklingen i Nord-Norge med en aldrende befolkning krever imidlertid at det satses på forskningsdrevet innovasjon også i offentlig sektor for å opprettholde nivået og kvaliteten på velferdstjenestene.

Geografisk fordeling av FoU i landsdelen

Nord-Norge har cirka 10% av den norske befolkningen, og har pr. i dag 6,2% av de totale FoU-utgiftene i Norge. De nordnorske FoU-utgiftene i næringslivet utgjør 2,6% av totalen i Norge,

nordnorsk instituttsektor har 7% av totalen, og bare universitets- og høyskolesektoren ligger over landsgjennomsnitt med 11,4%. En annen positiv utvikling i nord, er den prosentvise økningen i egenutført FoU i Finnmark gjennom de siste 10 årene. Veksten innen egenutført FoU-arbeid er høyere sammenliknet med både den nasjonale veksten og veksten i Nordland og Troms.

Figuren under viser hvordan Nord-Norge skårer på en del viktige FoU-relevante variabler. I figuren er landsgjennomsnittet satt til 1, skår under en betyr at vi ligger under landet for øvrig, mens skår over 1 betyr at vi ligger over landsgjennomsnittet. Vi ser at Nord-Norge ligger høyt når det gjelder offentlig forskningsfinansiering, både fra Staten og Forskningsrådet. Dette skyldes at forskningen i landsdelen domineres av universiteter og høyskoler, som jo har høy offentlig finansiering. Det forholdsvis lave utdanningsnivået i arbeidslivet (det er særlig privat sektor som ligger lavt) og næringslivets lave forskningsinnsats kommer klart fram.

Figur 1 Indikatorer for FoU aktivitet i Nordland, Troms og Finnmark, sammenliknet mot nasjonalt nivå (=1) Kilde: NIFU, 2016

En ser særlig at forskningsaktiviteten i næringslivet og i instituttsektoren er lav i Nord-Norge i forhold til landet som helhet. Innad i landsdelen er Troms størst med 72% av landsdelens totale FoU-utgifter. (Tall fra Indikatorrapporten 2016). Andelen FoU-ansatte i næringslivet ligger betydelig lavere i hele Nord-Norge, enn resten av landet. Andelen personer med doktorgrad som er ansatt i næringslivet i Finnmark og Nordland er lav, mens en i Troms ligger på nivå med resten av landet.

Den faglige innretningen i miljøene viser også ulikheter. Av prosjekter finansiert av Norges forskningsråd er landbruks,- og fiskerifag det største fagområdet i landsdelen med vel en tredjedel av forskningsaktiviteten. Tidligere år har landbruk og fiskeri bare vært fjerde største fagområde i landsdelen, trass i disse næringenes betydning. De siste årene har derimot halvparten av

Forskningsrådets landbruks- og fiskeriforskningsbevilgninger gått til Troms og Akershus, av den naturlige årsaken at tyngdepunktet av forskningsmiljøene på disse fagområdene befinner seg i disse fylkene. Dernest følger finansiering i landsdelen til fagområdene matematikk og naturfag og teknologi, hver for seg med cirka en femtedel av totalen.

Bygg, anlegg og bergverk er klart største fagfelt fordelt over de siste 5 årene i Nordland, reiseliv og varehandel er nest største, tett fulgt av fiskeri og havbruk, samt landbruk. Finnmark utpeker seg med at relativ fordeling av bevilgninger fra Forskningsrådet de siste fem årene, utelukkende har gått til fagområdene fiskeri og havbruk. Denne fordelingen er en endring fra tidligere år, hvor Finnmark har hatt relativt høy andel av sine prosjekter innen humanistiske fag, med tyngdepunkt i Samisk høyskole. (Kilde: Forskningsrådets statistikkbank og prosjektarkiv).

Fordelingen av forskningsmidler

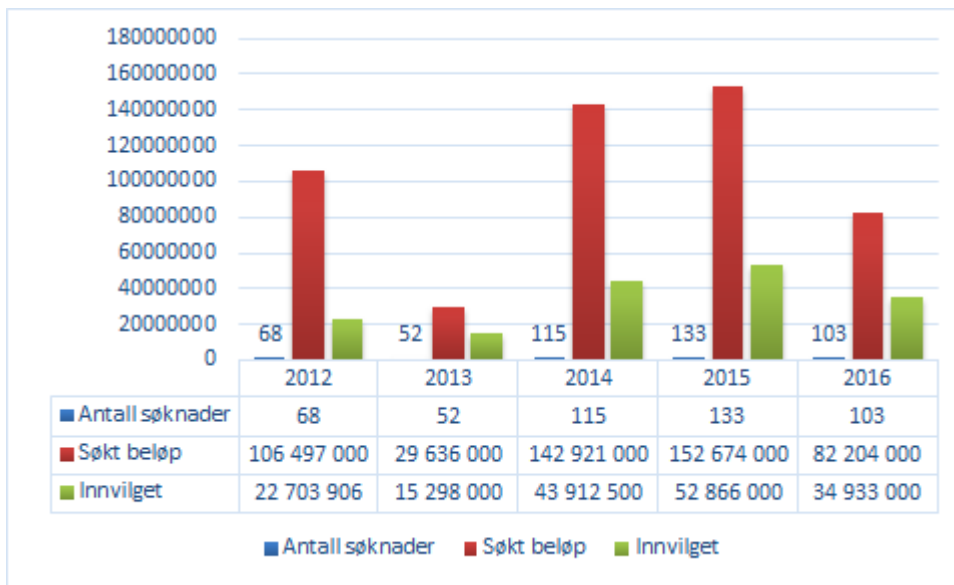
Norges forskningsråd fordelte i 2015 ca. 7,8 mrd. kroner til FoU-prosjekter. Av dette gikk 6,6 % til kontraktspartnere i Troms, 1% til Nordland og 0,1% til Finnmark. Den prosentvise endringen fra 2011-2015 viser en radikal nedgang for Finnmark fylke på nesten 50%. Bevilgningene til kontraktspartnere i Troms og Nordland holdt seg på samme nivå i 2015 som i 2011.

Av tildelingene i 2015 fra Norges forskningsråd til kontraktspartnere i næringslivet gikk det kun beskjedne midler til næringslivet i Nord-Norge med henholdsvis 1,2% til Nordland og 0,05% til Finnmark. Troms trekker derimot opp med en tildeling til næringslivet på 7,3%. Næringslivet i Troms har dermed opplevd en formidabel økning i tildelinger på 143% fra 2011, samt at næringslivet i Nordland opplever en økning på 20% i tildeling til næringsrettet forskning de siste årene. Andelen tildelinger til kontraktspartnere i næringslivet i Finnmark har gått ned med 50% siden 2011. (Indikatorrapporten 2016).

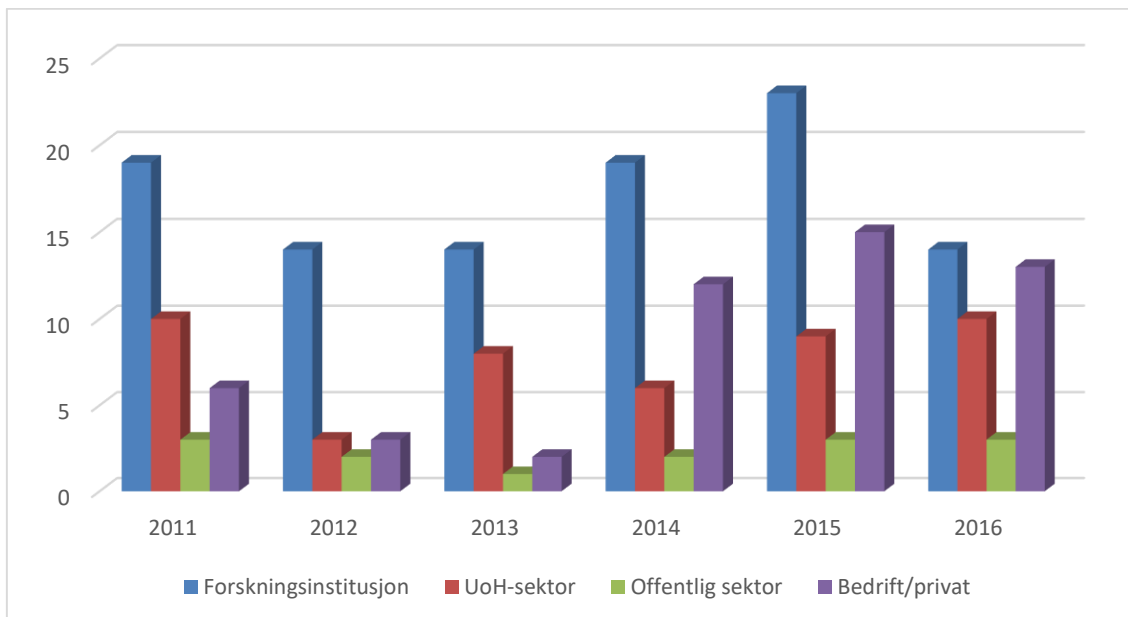
Tall fra Forskningsrådets statistikkbank viser også en positiv utvikling innen innvilgede Skattefunn-prosjekter i alle de tre nordligste fylkene. I 2016 var det totalt 466 Skattefunn-prosjekter i hele Nord-Norge som til sammen mottok NOK 328 807 000 i skattefradrag. Dette er en økning på 8 % fra 2015, da 395 prosjekter mottok NOK 304 824 000 gjennom Skattefunn-ordningen. Økningen i prosjekter fra 2015 til 2016 vises særlig i Nordland som i 2016 hadde 264 prosjekter mot 198 i 2015, fulgt av Troms med 144 og Finnmark med 58 prosjekter i 2016. Skattefunn-ordningen vil fortsatt være et viktig supplement til virkemidlene i RFF.

Til sammenlikning ble det innvilget 52,8 millioner kroner til forskningsprosjekter gjennom Regionale Forskningsfond i 2015, samt 34,8 millioner i 2016. Fondet opplevde i 2014 og 2015 en topp i antall søknader, hvorav antallet gikk noe ned i 2016. Tabellen under viser utviklingen i søknadsmengde og innvilgede prosjekter i RFFNORD siden 2011.

Søknadsmengde RFFNORD 2011-2016

Antall tilsagn fra RFFNORD fordelt på sektor 2011-2016

Figuren over viser antall tilsagn fra Regionale Forskningsfond mellom 2011-2016 fordelt på sektor. Siden 2014 har andelen bevilgninger til næringslivet økt, hvor prosjektporteføljen i 2016 besto av 35 % bedriftsprosjekter.

3. Mål, muligheter og tiltak for FoU-satsingen

Fondet har et spesielt ansvar for at FoU-kompetanse blir spredt og forankret regionalt i landsdelen hos offentlige virksomheter, næringslivet og FoU-institusjonene. Fondet skal også bidra til verdiskaping og forskningsbasert kunnskap som styrker utviklingen av nordnorsk arbeidsliv og FoU-miljøene i regionen. For å oppnå hovedmålene for forskningsfondet er det til hvert av hovedmålene (se tabell under) utarbeidet muligheter, tiltak og innsatsområder. Målsettingen er at dette skal ivareta landsdelens FoU-satsing både på kort, mellomlang og lang sikt, og baserer seg på felles hovedmomenter fra tre fylkeskommunenes strategier for forskning, utvikling og innovasjon.

Hovedmål 1	Styrke forskning for regional innovasjon og regional utvikling
Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Flere ansatte med forskningskompetanse eller forskningserfaring i næringslivet i regionen• Forskingen om, for og i regionen skal skje i regionen• Forskningsmiljøer som skal bidra til å styrke næringslivet i Nord-Norge• Stort potensial for å drive og ta i bruk forskning i nordnorsk næringsliv
Tiltak til hovedmål 1	<ul style="list-style-type: none">• Samarbeide med Fylkeskommunenes regionsatsinger, Innovasjon Norge og Forskningsrådets regionansvarlige for å få flere bedrifter til å utvikle gode FoU prosjekter• Styrke forskningsbasert kompetanseutvikling i næringslivet og kommuner• Stimulere regionale FoU-miljøer til å gjøre seg relevant for og bidra til å utvikle næringsliv og offentlig sektor i regionen, gjennom sine forskningstjenester
Hovedmål 2	Mobilisere til økt FoU-innsats i regionene
Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Stort potensial for innovasjon og verdiskaping gjennom systematisk egenutvikling, generert forskningsbasert innovasjon og bruk av FoU i næringslivet.• Nærhet til ressurser, brukbar infrastruktur og teknologiske løsninger kan bidra til klyngedannelser i regionen, samt fortsatt styrke eksisterende klynger
Tiltak til hovedmål 2	<ul style="list-style-type: none">• Samarbeide om mobilisering og informasjonsarbeid sammen med Fylkeskommunenes regionsatsinger, Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører• Tett kopling til kompetansemeglere i regionen• Stimulere til økt bruk av FoU i bedriftsklynger og nettverk i regionen, samt stimulere kompetansemiljøer som ønsker å satse mot eksempelvis NCE og SFI-ordninger.• Mobilisere gjennom kvalifisering• Formidling av forskningsresultater og suksesshistorier, blant annet gjennom å bidra til fag- og forskningsseminarer med internasjonal deltakelse• Bidra til at forskningsresultat kommer til nytte hos relevante brukere i samarbeid med deres organisasjoner

Hovedmål 3	Bidra til utvikling av gode og konkurransedyktige FoU-miljøer i regionene
Muligheter	<ul style="list-style-type: none"> • Mulighet til større deltagelse i nasjonale og internasjonale forskningsprogrammer • Mulighet til å forbedre relasjonen mellom forskningsmiljø og næringslivet • Styrke bestiller – og leverandørkompetanse når det gjelder bruk av FoU
Tiltak til hovedmål 3	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulere til mer samarbeid mellom forskningsmiljø i landsdelen, nasjonalt og internasjonalt • Prioritere regionale forsknings-, innovasjons- og institusjonsprosjekter som bidrar til å utvikle næringslivet og offentlig sektor. • Stimulere til etablering av flere regionalt relevante satsinger på forskningssentre • Støtte opp under relevante Kapasitetsløft-satsinger i nord, og samarbeide tett med fylkenes FORREGION-satsinger. • Bistå og involvere de regionale EU-nettverkene der dette er mulig for å øke nordnorsk deltagelse i internasjonale forskningsprogrammer, samt koordinere seg godt mot Forskningsrådets POS- og PES-satsinger
Hovedmål 4	Sørge for tett samspill mellom aktiviteter i regionene og deres relasjoner til andre nasjonale og internasjonale programmer og aktiviteter.
Muligheter	<ul style="list-style-type: none"> • Potensiale for at tilgjengelige innovasjons- og utviklingsorienterte virkemidler kan bli bedre kjent og bli tatt i bruk hos næringsliv og offentlig sektor i regionen • Potensial til å bedre relasjonen mellom de innovasjons- og utviklingsorienterte virkemidlene
Tiltak til hovedmål 4	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke koordinering og samhandling med de andre virkemiddelaktørene regionalt • Styrke relasjonene til nasjonale og internasjonale aktører. • Samordning og sømløsgjøring av det regionale virkemiddelapparatet opp mot andre regionale, nasjonale og internasjonale virkemiddelordninger • Bistå til at kvalifiserte prosjekter finner frem til den relevant virkemiddelordningen. • Ha en aktiv rolle i det regionale innovasjonssystemet • Koblingen til samisk forskning og sametingsmeldingen må forsterkes.

Det er knyttet to ulike innsatsområder til hovedmålene (se tabell under). Fondsstyret skal ved utlysninger velge et eller flere av anbefalte innsatsområder og temaer underveis i strategiperioden, og foreta ytterligere spissinger av temaene i handlingsplan og i utlysningstekst. Styret bør også

være oppmerksom på og følge opp nye forsknings- og kunnskapsbehov som ikke er dekket av strategien.

Innsatsområde 1	Forskning som forsterkning av regionens næringslivssatsinger
Innsatsområde 2	Mobilisering av offentlig sektor

4. Innsatsområde 1: Forskning som forsterkning av regionens næringslivssatsinger

Næringslivet i Nord-Norge har store utviklingsmuligheter gjennom økt bruk av FoU. Fylkeskommunene ønsker å videreutvikle regionens sterke næringer og prioriterer utvalgte næringsområder. Det er ønskelig å styrke næringslivet direkte gjennom nærings- og bedriftsnær FoU, samt bygge opp kompetanse og kapasitet i kunnskapsmiljøene på områder som er viktig for næringslivet og offentlig sektor i Nord-Norge. Det er ønskelig å stimulere til at bedrifter, gjennom samarbeid med FoU- miljø, finner nye koblinger i eller på tvers av verdikjeder, øker innovasjonsevnen og dermed verdiskapningen.

Eierfylkene ønsker forskning som bidrar til utvikling i Nord-Norges næringsliv, som bidrar til utvikling av verdikjedene og nye relaterte næringer. Prioriterte satsingsområder er:

- Sjømat og marine ressurser
- Opplevelsesbasert reiseliv
- Verdikjeder tilknyttet naturressurser og naturgitte fortrinn
- Industriell virksomhet og leverandørindustri
- Rom/jord

Fylkeskommunene ønsker at RFFNORD vil satse på å mobilisere nordnorsk næringsliv, og mener at virkemidler som kan bidra til å utvikle næringslivet, gjerne i kompetansemiljøer og ved styrking av næringsklynger, bør prioriteres.

Eierfylkene vil at det skal være opp til næringslivet selv å definere problemstillinger som kan bidra til for eksempel omstilling av bedrifter og næringsmiljøer i retning av kompetanseintensiv aktivitet. Ved stor søkermengde oppfordres fondsstyret til å prioritere de fylkesvise satsingsområdene både gjennom bevilgninger og utlysninger.

Eierfylkene vil at næringslivsaktører gjerne alene eller sammen med andre næringslivsaktører, offentlige virksomheter og FoU-institusjoner tenker igjennom hvordan man kan stimulere til og legge grunnlag for samspill mellom ulike kunnskapsaktører for å få til økt innovasjon hvor det offentlige har vært tjenesteleverandør til private investorprosjekter.

Samarbeidsprosjekter mellom bedrifter og mellom bedrifter på tvers av bransjer, FoU- miljø og offentlig forvaltning er viktig og skal prioriteres. Dette innbefatter også teknologi- og kunnskapsoverføring. FoU- prosjekter som er relevant for klynger og bedriftsnettverk i Nord-Norge vil være viktig.

Eierfylkene ønsker at det i perioden skal være minst en utlysning som ivaretar samiske kultur- og næringsinteresser og som utarbeides i samarbeid med Sametinget.

4.1 Sjømat og marine ressurser

Sjømat og marine ressurser er en bærebjelke i nord-norsk næringsliv. Økt bruk av FoU kan bidra til utvikling av verdikjedene i næringen og økt verdiskaping. Eierfylkene ønsker å stimulere til næringsrettet FoU som stimulerer til bærekraftig og lønnsom utvikling og høsting av sjømat (fiskeri, fiskeforedling, havbruk, mat- og fôrindustri) og marine ressurser.

Aktuelle forskningstema:

- Utvikling av nye produksjonsmetoder og utvikling av ny teknologi for bedre ressursutnyttelse og optimalisering av produksjonsprosesser.
- Markeds- og kvalitetsutvikling av sjømat gjennom hele verdikjeden
- Utvikling av algenæring og bedre utnyttning av restråstoff
- FoU-prosjekter som kan bidra til å utvikle nye arter innenfor oppdrettsnæringen
- Kompetanseoverføring i og mellom sjømatnæringen og andre næringer (som f.eks landbruk) for å utvikle kvaliteten i næringene.

Fylkeskommunene oppfordrer styret om å prioriterte prosjekter der flere bedrifter, FoU- miljø og/eller offentlige institusjoner samarbeider.

4.2 Opplevelsesbasert reiseliv

Opplevelsesbasert reiseliv en voksende næring i hele Nord-Norge. Nye problemstillinger oppstår som følge av rask utvikling i næringen. Flere destinasjoner står nå i en ny situasjon hvor det handler om å håndtere store mengder turister. Andre destinasjoner jobber aktivt med å skape attraktive opplevelser og destinasjoner. Næringen er sammensatt av en rekke små bedrifter, samt noen større. En stor del av næringen samarbeider i ulike bedriftsnettverk og klynger. Det er et solid forskningsmiljø innenfor reiseliv i landsdelen. Forskingen skal være for, i og med reiselivsnæringen.

Aktuelle forskningstema:

- Forskning som bidrar til utvikling av konkurransedyktige, lønnsomme og bærekraftige bedrifter.
- Utvikling av forskningsbasert helårsturisme.
- Forretningsmodeller og vekststrategier for forsknings-, kultur- og naturbaserte opplevelsesbedrifter.
- Produkts- og markedsforskning for reiselivet.
- Bedre kvalitet og omdømmeforvaltning i reiselivet.
- Bærekraftig besøksforvaltning og offentlig sektors rolle i utviklingen av reiselivsnæringen i Nord-Norge.
- Hvordan utvikle attraktive destinasjoner der forskning, kulturliv, lokale matopplevelser, naturopplevelser, transport mv. samarbeider.
- Økt kompetanse om innovasjonssystemene innenfor opplevelsesbasert reiseliv.

Fylkeskommunene oppfordrer styret om å prioriterte prosjekter der flere bedrifter, FoU- miljø og/eller offentlige institusjoner samarbeider.

4.3 Verdikjeder tilknyttet naturressurser og naturgitte fortrinn

Naturressursene i Nord-Norge står sentralt i landsdelens næringsliv. Utvikling av verdikjedene som bygger på naturressursene er sentralt for framtidig vekst. Dette området er et tverrsektorielt tema og skal styrke bedrifter og kompetansemiljø slik at de kan utnytte og delta i alle deler av verdikjedene som bygger på landsdelens naturressurser.

Aktuelle forskningstema:

- Kommersielt rettede innovasjonsprosjekter for et bærekraftig næringsliv, satsingen på sirkulær- og bioøkonomi, i eller på tvers av verdikjedene.
- Forskning på utnyttelse av råstoff og naturressurser på en effektiv og bærekraftig måte.
- Utvikling av de ulike deler av verdikjeden; innsatsfaktorer, råvarer, foredling av ressurser, omsetningsledd fram til forbruker.
- Forskning på ny teknologi og tjenester for bedre utnyttelse av naturressurser
- Forskning på bærekraftig forvaltning av naturressurser i nordområdene

Fylkeskommunene oppfordrer styret om å prioritere prosjekter der flere bedrifter, FoU- miljø og/eller offentlige institusjoner samarbeider.

4.5 Leverandørindustri og industriell virksomhet

Nordnorsk leverandørindustri består av omstillingsdyktige og robuste bedrifter, som ofte leverer til flere ulike bransjer. Faller etterspørselen i en næring, kan det kompenseres gjennom leveranser til andre næringer. Utfordringer ligger i at mange av bedriftene er små, ligger langt nede i leverandørhierarkiet og har lav FoU-aktivitet. Fylkeskommunene mener at det vil være viktig å styrke innovasjonsprosessene i leverandørindustrien. Dette handler om å koble flere leverandørbedrifter sammen for å kunne ta større oppdrag, gjøre næringen i stand til å delta i det «grønne skiftet», styrke samarbeidet med store kunder og med FoU-miljø. For å få dette til må bedriftene bli bedre på systematisk kompetanseheving, samarbeid, ta i bruk FoU og styrke dialogen med de store eksportnæringene i regionen.

Industrien i Nord-Norge innoverer i stor grad gjennom erfaringsbaserte innovasjonsprosesser. Det er en uttalt målsetting å styrke FoU-aktiviteten i industrien. Det foregår nå en rask utvikling i sektoren, spesielt knyttet til grønn konkurransekraft og sirkulærøkonomi.

Aktuelle forskningstema:

- Forskning som bidrar til utvikling av konkurransedyktige, lønnsomme og bærekraftige bedrifter.
- Forskning som kan bidra til at flere leverandør- og industribedrifter utvikler og tar i bruk ny teknologi og produksjonsprosesser, samt andre nye løsninger, relevant for sine kunder.
- Forskning som kan styrke sirkulær-økonomi og kompetanseoverføring mellom leverandører, kunder og FoU- miljø i f.eks. kraftforedlende industri, energi, IKT-næringen, mineralnæringen, maritim næring mv.

Fylkeskommunene oppfordrer styret om å prioritere prosjekter der flere bedrifter, FoU- miljø og/eller offentlige institusjoner samarbeider.

4.6 Rom/jord

Nord-Norge ligger strategisk til på den nordlige halvkule, noe som gir fortrinn når det gjelder fjernmåling og jordobservasjon. Regionen egner seg også på grunn av topografiske og meteorologiske forhold til satellittbasert overvåkning og det er som følge av dette utviklet kompetanse på fjernmåling, bruk av satellittdata og relatert teknologi, testing av teknologi i rom mv. Det finnes gode forskningsmiljø på rom/jord flere steder i regionen. Fylkeskommunene

mener det er potensial i koble forskningsmiljø og bedrifter innenfor rom/jord med andre næringer i regionen, slik som industri, sjømat, reindrift mv.

Aktuelle forskningstema

- Utvikling og bruksområde for sensorer innen næring, miljøovervåkning- og beredskap
- Havovervåkning, sikkerhet- og beredskap i nordområdene
- Bruk av droneteknologi i nordområdene
- Rom/jord-forskning som kan støtte opp under andre næringer

Fylkeskommunene oppfordrer styret om å prioriterte prosjekter der flere bedrifter, FoU- miljø og/eller offentlige institusjoner samarbeider.

5. Innsatsområde 2: Mobilisering av offentlig sektor i Nord-Norge

Forskning er en viktig innsatsfaktor for innovasjon i offentlig sektor. Forskningen kan forbedre, fornye, og bidra til at problemer og utfordringer ses på en ny og bedre måte i offentlig sektor. Det er imidlertid viktig at FoU-aktiviteten skjer for og hos de offentlige virksomhetene, og på deres premisser.

Offentlig sektor sysselsetter bredt i Nord-Norge, og forholdsvis mye bredere enn i øvrige deler av landet. I mange av våre nordnorske kommuner er offentlig tjenesteyting den største og viktigste arbeidsplassen. Behovet for nye hender i offentlig sektor er stor, men den stadig økende konkurransen om arbeidskraften gjør at stadig færre kan tilby disse hendene. Samtidig har kommunene i stadig økende grad behov for innovasjon i store sektorer som helse, omsorg og velferd, beredskap og utdanning. Også statlige virksomheter opplever kontinuerlige behov for omstillinger. Fylkeskommunene mener en sterk forskningsmessig fokus og økonomisk målrettet satsing gjennom midler fra det regionale forskningsfondet vil kunne bidra til å løse flere av de utfordringene som offentlig sektor står overfor i Nord-Norge i dag.

Det legges ikke opp til prioriterte forskningsområder for satsingen på å øke innovasjonsgraden i offentlig sektor, men forvaltningsbasert forskning vil være et spesielt viktig satsingsområde. Det skal være opp til offentlige virksomheter selv å definere kunnskapssystemet for det offentliges innovasjonsutfordringer. Eierfylkene ønsker forskning i og for offentlig sektor, med offentlige aktører som selvstendige bestillere av forskningsoppdrag.